

Sosyal Bilgiler Dersinde Farklı İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri*

Murat Bayram YILAR¹, Ufuk ŞİMŞEK²

¹Yrd.Doç.Dr., OMÜ Eğitim Fakültesi, bayram.yilar@omu.edu.tr

²Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi KKEF, ufukersegun@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 12.8.2016

Kabul Tarihi/Accepted: 25.11.2016

e-Yayım/e-Printed: 3.1.2017

DOI: <http://dx.doi.org/10.14582/DUZGEF.781>

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler dersi öğretiminde farklı işbirlikli öğrenme yöntemlerinin uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşlerini tespit etmektir. Araştırmada nitel veri toplamada önemli bir veri toplama tekniği olan odak grup görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada Demokrasinin Serüveni (DS) ünitesi Erzurum ilinde bulunan Sabancı Ortaokulu'nda 3 farklı sınıfta jigsaw, grup araştırması (GA) ve okuma-yazma-uygulama (OYU) yöntemlerine uygun olarak 5 hafta süreyle işlenmiştir. Uygulamalar sona erdikten sonra ise her sınıftan maksimum çeşitlilik örneklemesine uygun olarak düşük, orta ve yüksek düzeyde başarılı olanlar arasından seçilen öğrencilerle odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Her üç sınıftan 10'ar öğrenci olmak üzere toplam 30 öğrenci bu görüşmelere katılmıştır. Öğrencilerin öğrenme sürecine yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan Odak Grup Görüşme Formu kullanılmıştır. Elde edilen nitel verilerin çözümlemesinde ise içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda genel itibarıyla her 3 gruptaki öğrenciler kendilerine uygulanan işbirlikli yöntem sayesinde konuları daha iyi öğrendiklerini, arkadaşlık ilişkilerinde pozitif yönde gelişmeler olduğunu, bazı sosyal becerileri kazandıklarını belirtmişlerdir. Bununla birlikte öğrenciler sınıftaki gruplar arasında ödüle ulaşma arzusunun rekabete dönüşebildiğini; bu durumun da özellikle diğer gruplarla olan arkadaşlık ilişkilerini olumsuz yönde etkileyebildiğini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Jigsaw, grup araştırması, okuma-yazma-uygulama, öğrenci görüşleri

Students' Opinions on Implementations of Different Cooperative Learning Methods in Social Studies Course

ABSTRACT

The aim of this study is to determine the students' opinions on the implementations of the different cooperative learning methods at the secondary school 6th-grade in the course of social studies. In this study, the focus group interview, which is an important technique of the qualitative data collection, was used. The unit of "Democracy's Adventure (DA)" in the social studies course was taught to three different class in a secondary school called Sabancı Secondary School in the province of Erzurum by using the jigsaw, group investigation (GI) and reading-writing-presentation (RWP) methods in a 5-weeks period. After the implementations were completed, the focus group interviews were conducted with students who were selected among low, medium and high level students from each class in accordance with the maximum variation sampling. A total of 30 students participated in these interviews, including 10 students from each of the three classes. To determine the opinions of students on the learning process, Focus Group Interview Form consisting of open-ended questions were used. Content analysis was carried out to analyze the qualitative data in the study. As a result of data analysis, the students in three groups generally stated that they learnt the subjects better, acquired some social skills, and there were some positive improvements in their relationships with their friends thanks to cooperative method. However, the students expressed that the desire to getting award could turn into competition among groups in the class; and this situation could affect in particular friendship relations with other groups negatively.

Keywords: Jigsaw, group investigation, reading-writing-presentation, students' opinions

*Bu makale, "Sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin akademik başarılarına, demokratik tutumlarına ve sosyal becerilerine etkileri" başlıklı doktora tez çalışmasının bir bölümünden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde öngörülen amaçlara ulaşmak için öğrencilerin etkili öğrenmeler gerçekleştirmesi ve öğrendiklerini yaşantularına transfer etmeleri gerekir. Bu yüzden aslında eğitim alanında yapılan bilimsel çalışmalar *nasıl daha iyi ve daha etkili öğrenmeler sağlanır?* sorusunun karşılığını bulmak içindir. Yapılan bilimsel çalışmalar eğitim alanına sürekli dinamik bir kimlik kazandırmakta ve böylece eğitim-öğretim programları ihtiyaca cevap vermekten uzaklaştıkça değiştirilmekte veya güncellenmektedir. Bilindiği gibi ilk olarak ABD ve Avrupa'daki öğretim programları üzerinde davranışçı yaklaşımın etkisi azalmış; bunun yerine bilişselcilik ve yapılandırmacı yaklaşımın etkisi artmıştır. Ülkemizde ise 2005 yılında kabul edilen öğretim programları yapılandırmacı yaklaşıma göre yeniden şekillendirilmiştir. Yapılandırmacı yaklaşımın öğrenme ortamında öğrenci, bilgiyi kendi zihninde yine kendisi yapılandırdığı için aktif olması gerekir. Bu nedenle geleneksel öğretim yöntemlerinin önemi azalmış ve aktif öğrenme model-yöntem ve teknikleri ön plana çıkmıştır. Bunların içinde en önemlilerinden ve araştırmalara en çok konu olanlarından biri işbirlikli öğrenmedir.

Öğrencilerin öğrenme etkinliklerinde küçük gruplar halinde birlikte çalıştıkları ve grup performansına bağlı olarak ödül aldıkları bir model (Slavin, 1980) olan işbirlikli öğrenme birçok farklı yöntem ve tekniği içermektedir. Bunlar arasında takım-oyun-turnuva, grup araştırması, akademik çelişki, jigsaw, birlikte öğrenme, öğrenci takımları-başarı bölümleri, işbirliği-işbirliği, takım destekli bireyselleştirme, birlikte soralım-birlikte öğrenelim, birleştirilmiş işbirlikli okuma ve kompozisyon, işbirlikli eleştiri (Johnson, Johnson & Stanne, 2000; Kagan & Kagan, 2009) sayılabilir. Bu yöntem ve tekniklerin farklı uygulama şekilleri olsa da hepsi olumlu bağımlılık, bireysel sorumluluk, yüz yüze etkileşim, sosyal beceriler ve grup sürecinin değerlendirilmesi (Johnson & Johnson, 1989; Johnson, Johnson & Holubec, 1993) gibi işbirlikli öğrenmenin temel koşullarını sağlamalıdır. Bu araştırmada ise jigsaw, grup araştırması ve okuma-yazma uygulama yöntemleri kullanılmıştır.

Jigsaw: Ülkemizde ayrılıp-birleşme ya da birleştirme olarak bilinen jigsaw yöntemi, öğrenciler arasında olumlu ilişkiler geliştirmek ve işbirliği içinde öğrenmelerini sağlamak amacıyla ünlü Amerikalı sosyal psikolog Elliot Aronson (Aronson & Patnoe, 2011; Clarke, 1999; Hedeem, 2003; Slavin, 1995) ve onun çalışma arkadaşları Blaney, Stephan, Sikes & Snappy tarafından 1978 yılında geliştirilmiştir (Lazarowitz, Baird, Hertz-Lazarowitz & Jenkins, 1985). Daha sonra Slavin ve arkadaşları bazı yeni kurallar ekleyerek jigsaw II'yi, Stahl jigsaw III'ü, Holliday jigsaw IV'ü ve Hedeem ters jigsawı geliştirmişlerdir (Aronson & Patnoe, 2011; Clarke, 1999). Jigsaw yönteminin uygulama süreci temelde *giriş aşaması, rapor hazırlama ve yeniden biçimlendirme aşaması, tamamlama ve değerlendirme aşaması* olmak üzere toplam dört ana aşamadan oluşur (Açıkgöz, 2006; Bayrakçeken, Doymuş & Doğan, 2013; Clarke, 1999; Şimşek, 2007).

Grup Araştırması (GA): Teorik temelleri eskiye dayanmakla birlikte uygulama sistematığı İsraili bilim insanları Sholomo Sharan ve Yael Sharan tarafından geliştirilen GA, akademik araştırma süreçleriyle sınıfta etkileşim ve iletişimi birleştiren işbirlikli öğrenme yöntemlerinden biridir. GA yöntemi genel hatlarıyla 6 aşamada uygulanır. Bunlar: *Konuyu belirleme ve gruptaki öğrencileri organize etme, Araştırmayı planlama, Araştırmayı yürütme, Rapor hazırlama, Final raporunu sınıfa sunma ve Değerlendirme aşamasıdır.* (Açıkgöz, 2006; Kagan & Kagan, 2009; Sharan & Sharan, 1992, 1999; Slavin, 1995).

Okuma-Yazma-Uygulama (OYU): İşbirlikli öğrenmenin okuma-yazma temelli süreçlerle birleştirildiği OYU yöntemi, ilk ve ortaokul düzeyindeki derslerin müfredat konuları için çok kullanışlı bir yöntemdir. OYU'nun özellikle ilk ve ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin aktif katılımlarını sağlamada etkili olduğu söylenebilir (Yılar, 2015). İşbirlikli öğrenme yöntemlerinden birisi olan OYU'nun uygulama süreci 3 temel aşamada gerçekleşmektedir. Bunlar konuyla ilgili belge, kaynak ve dokümanların grupça çalışıldığı *okuma aşaması*, grup üyelerinin okuma aşamasında öğrendiklerini hiçbir kaynak kullanmadan hep birlikte yazıp ortak grup ürünü oluşturdukları *yazma aşaması* ve grupların hazırlamış oldukları rapor ve ürünleri sundukları en son aşama olan *uygulama aşamasıdır* (Akçay, 2012; Aksoy & Doymuş, 2011; Koç, 2014; Şahin, 2013; Yılar, 2015).

1.1. Araştırmanın Önemi ve Problem Durumu

Araştırmanın birkaç nedenden dolayı önemli olduğu ve alan yazına katkı yapacağı düşünülmektedir. Birincisi eğitim-öğretim faaliyetlerinde kullanılan öğretim yöntemlerinin hedefi öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştıracak olanak ve ortamlar sunmaktır. Bu nedenle uygulanan yönteme ilişkin öğrenci görüşlerinin de alınması bu yöntemin geliştirilmesinde ve uygulanmasında faydalı olacaktır. İkincisi alan yazın incelendiğinde işbirlikli öğrenme ile ilgili yapılan araştırmaların çoğunlukla nicel ve deneysel özellikte olduğu görülmektedir. Bu durum nitel olan bu çalışmayı alan yazın için önemli kılmaktadır. Üçüncüsü yapılan çalışmaların sonuçları göstermektedir ki özellikle işbirlikli öğrenme yöntemleri öğrencilerin akademik başarılarının ve sosyal becerilerinin gelişmesine olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Ayrıca öğrenciler grup içindeki kurallara uymayı, birbirlerine saygı göstermeyi ve işbölümü yapmayı öğrendikleri için demokratik tutumların kazandırılmasında da etkili bir yöntem olduğu söylenilebilir (Johnson, Johnson & Holubec, 1994; Kagan & Kagan, 2009; Sharan & Sharan, 1992; Slavin, 1987, 1995). İşbirlikli öğrenmenin ön plana çıkan bu özellikleri bir ders olarak sosyal bilgilerin amaçlarıyla yakından ilgilidir. Çünkü sosyal bilgiler dersi yetiştirmek istediği bireylerde temelde 3 özelliğin bulunmasını ister. Bunların ilki demokratik vatandaş yetiştirmek, ikincisi gelişmiş sosyal becerilere sahip olan ve bu sayede toplumsal yaşama ayak uydurabilen, sağlıklı ilişki ve iletişim kuran bireyler yetiştirmek, sonuncusu ise akademik manada başarılı, bilimsel bilginin önemine inanan ve ona ulaşmanın yollarını bilen bireyler yetiştirmektir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2005). Dolayısıyla sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin söz konusu hedefler ve konular üzerinde öğrencilerin görüşlerini incelemesi araştırmanın önemini arttırmaktadır. Son olarak üç farklı işbirlikli öğrenme yönteminin (jigsaw, GA ve OYU) 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulamasını öğrenci görüşlerine göre akademik başarı, sosyal beceri ve demokratik tutumlar açısından değerlendiren başka bir nitel araştırma alan yazında bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmadan elde edilen nitel bulguların eğitimciler için önemli veriler sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın problem durumu şu şekildedir; ortaokul 6.sınıf öğrencilerinin Jigsaw, GA ve OYU yöntemlerinin uygulamaları hakkındaki görüş ve düşünceleri nelerdir?

1.2. Araştırmanın Amacı

6.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretiminde uygulaması yapılan jigsaw, GA ve OYU yöntemlerine ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemektir. Bu nedenle söz konusu yöntemler hakkında öğrencilerin değerlendirmeleri verilmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli

Nitel yaklaşımın benimsendiği araştırmada odak grup görüşme tekniği kullanılmıştır. Odak grup görüşmelerinde görüşmeci pozisyonunda olan kişi, küçük bir grup ile araştırma konusu üzerine hazırlanan bir dizi soru hakkında onların görüşlerini almak için sorular sorar (Fraenkal & Wallen, 2005: 461). Odak grup görüşmeleri sonucunda elde edilen veriler ise içerik analizi ile çözümlenmiştir. Bilindiği gibi içerik analizinde birbirine benzeyen veriler belirli kavram ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir ve okuyucunun anlayabileceği şekilde yorumlanır (Yıldırım & Şimşek, 2008).

2.2. Çalışma Grubu

Jigsaw, GA ve OYU yöntemlerinin uygulandığı sınıflardan 10'ar öğrenci olmak üzere toplam 30 ortaokul 6.sınıf öğrencisi belirlenerek odak grup görüşmelerine katılmıştır. Araştırmada amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan maksimum çeşitlilik örneklem yöntemi kullanılmıştır. Böylece her üç sınıftan seçilen katılımcı öğrenciler, görüşmelerden önce yapılan uygulama sonuçlarına göre başarı düzeyi düşük, orta ve yüksek olan öğrenciler arasından belirlenmiştir. Bu öğrencilerle yapılan görüşmeler altı oturumda gerçekleştirilmiştir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada uygulaması yapılan jigsaw, GA ve OYU yöntemlerinin akademik başarı, demokratik tutum ve sosyal beceriler üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşlerini derinlemesine incelemek amacıyla araştırmacı tarafından, bir odak grup görüşme formu geliştirilmiş ve veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

Veri toplama aracı oluşturulurken 1 eğitim bilimleri uzmanı, 1 tarih eğitimi alan uzmanı ve 2 sosyal bilgiler eğitimi alan uzmanı olmak üzere toplam 4 akademisyenin görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda sorular üzerinde gerekli düzeltmeler yapılarak veri toplama aracı oluşturulmuş ve 9 öğrenci ile pilot uygulaması yapılmıştır. Pilot çalışmadan sonra düzeltmeler yapılarak nihai odak görüşme formu hazırlanmıştır.

2.4. Deneysel İşlem

Uygulama, 2012-2013 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde Erzurum il merkezinde bulunan Sabancı Ortaokulu'nun 6. sınıflarında gerçekleştirilmiştir. Öncelikle 6. sınıflar içerisinde 3 sınıf seçilmiş ve her bir sınıfa jigsaw, GA ve OYU yöntemlerinden biri sosyal bilgiler dersinin "Demokrasinin Serüveni" ünitesinin öğretiminde uygulanmıştır. Uygulamalar, sosyal bilgiler öğretim kılavuzuna uygun olarak haftada 3 saat olmak üzere toplamda 5 hafta sürmüştür. Uygulamalar her 3 sınıfta da aynı hafta başlayıp aynı hafta tamamlanmıştır. Daha sonra jigsaw, GA ve OYU yöntemleriyle öğrenim gören öğrencilerinin bu yöntemlerin uygulamasına ilişkin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla odak grup görüşmeleri yapılmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Yapılan odak grup görüşmeleri sonucu katılımcılardan elde edilen nitel veriler, bilgisayar ortamına aktarılmış ve içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Görüşmeler sırasında ses kayıt cihazı ile kaydedilen öğrenci görüşlerinin transkripti yapıldıktan sonra araştırmacı ve bir eğitim uzmanı tarafından veriler ayrı ayrı okunup değerlendirilmiş ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Daha sonra tekrar bir araya gelen iki araştırmacı yaklaşık bir haftalık çalışma sürecinde oluşturdukları kod ve kategorileri karşılaştırmışlar ve

bunlara son şeklini vermişlerdir. Böylece araştırmada iki araştırmacı tarafından yapılan içerik analizine ilişkin tablolar, frekans ve yüzdelerle birlikte verilmiştir. Ayrıca öğrencilerin sorulara verdiği cevaplardan alıntılar da sunulmuştur. Alıntılarda öğrencilerin gerçek ismi yerine E-Ö1, K-Ö2 gibi kodlar kullanılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın uygulamaları tamamlandıktan sonra öğrencilerin bu yöntemlere ilişkin görüşleri odak grup görüşmeleri yapılarak toplanmıştır. Görüşmelere katılan öğrencilere, kendi sınıflarında uygulaması yapılan işbirlikli yöntem hakkında sorular yöneltilmiştir. Öğrenci yanıtları detaylı bir şekilde analiz edildikten sonra elde edilen bulgular, yüzde ve frekanslarıyla birlikte Tablo 1. - Tablo 9.'da sunulmuştur.

3.1. İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Arkadaşlık İlişkileri Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Odak grup görüşmeleri için seçilen öğrencilere, kendi sınıflarında uygulanan işbirlikli yöntemin gruplarındaki arkadaşlık ilişkilerini nasıl etkilediği sorulmuş ve elde edilen nitel veriler aşağıda sunulmuştur.

3.1.1. Jigsaw yönteminin arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkileri

Jigsaw yönteminin arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 1.'de verilmiştir.

Tablo 1. Jigsaw yönteminin gruptaki arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Nedenleri	f	%
Grupta hep birlikte eğlenerek etkinlikler yapma	3	42.8
Grup başarısı için birlikte çalışma ve iyi geçinme	3	42.8
Yardımlaşma	1	14.2
Toplam	7	100
Sonuçları	f	%
Arkadaşlarla kaynaşma ve samimiyet kurma	6	66.6
Grup arkadaşlarıyla uyum yakalama	2	22.2
Önceden dışlanan kişilerin grupta olumlu ilişkiler kurması	1	11.1
Toplam	9	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri	-	-

Tablo 1.'de görüldüğü gibi öğrenciler, jigsaw yöntemiyle gruptaki arkadaşlık ilişkilerinin olumlu yönde gelişmesinin nedenini grup içinde hep birlikte eğlenerek etkinlikler yapmaya, yani derslerin zevkli geçmesine, grup başarısı için birlikte çalışmaya, grup içinde ister istemez konuşma ihtiyacı duyulmasına ve karşılıklı yardımlaşma davranışlarına bağlamışlardır. Öğrenciler bütün bunların sonucu olarak da birbirleriyle kaynaştıklarını ve aralarında samimiyet oluştuğunu böylece grup arkadaşları arasında bir uyum yakaladıklarını hatta daha önceden sınıfta dışlanan kişilerin gruptaki arkadaşlarıyla olumlu ilişkiler kurduklarını ve yeni arkadaş kazandıklarını ifade etmişlerdir.

Jigsaw yönteminin grup içindeki arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkisine ilişkin olumsuz görüş bildiren öğrenci olmamıştır.

Bununla birlikte bu soruda E-Ö1, E-Ö3, E-Ö4, K-Ö4 kodlu öğrenciler kendi gruplarındaki arkadaşlık ilişkilerini değerlendirdikten sonra diğer gruplarla olan arkadaşlık ilişkilerine de değinmişlerdir. Bu dört

öğrencinin de zaman zaman aşırı hırs ve rekabetten dolayı diğer gruptaki bazı arkadaşlarla küsmeye olaylarının yaşandığını, aralarının açıldığını söylemişlerdir.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

“*Siççe derslerin jigsaw yöntemi ile işlenmesi grup arkadaşlarımızla olan ilişkilerinizi nasıl etkiledi? Açıklar mısınız?*” sorusuna karşı sunulan öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar şöyledir:

“... Yani grubumla nasıl desem arkadaşlarımla ister istemez ilişkilerim olmaya başladı. ... Hiç ilgilenmem yani iyi günler merhaba bile demediğim arkadaşla bile bazen merhaba, nasılsın diye konuşmaya başladık. ... Uzman gruplarda biliyorsunuz ki çok iyi uyumluyduk. Yani birimiz yazı yazdıık birimiz bir şeyler yaptık. ... Arkadaşlarımızla merhabalaşıyoruz konuşuyoruz oynuyoruz eğleniyoruz. Samimiyetimiz daha çok arttı. ...” E-Ö2

“... Ben kendi grubumda 2 kişiyle hayatta çalışmazdım normalde. Ama o grup çalışmasından sonra çalışmaya başladım onlarla beraber. Yani sık sık birbirimizin yüzüne bakıp konuşmak zorundaydık. Yani iyi anlaşmak zorundaydık. Bu yüzden yani birbirimize yardımcı olduk. Birbirimizle iyi geçinmeye çalıştık, hoş görülü olduk. ... Arkadaşlarımızla ilişkilerimiz gayet iyi. Arkadaş olarak gayet olumlu yöndeyiz. Çünkü artık konuşanlar konuşmayanlar herkes birbiriyile samimi oldu. Hepimiz birbirimizle gayet iyi çalışmaya başladık.” K-Ö2

Görüldüğü üzere öğrenciler jigsaw yöntemiyle gruptaki arkadaşlık ilişkilerinin olumlu yönde etkilendiğini düşünmektedirler. Öğrenciler, bu yöntem sayesinde aralarındaki olumlu ilişkilerin ve samimiyetin arttığını ifade etmişlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin bu yöntemi tercih etmesi sosyal becerileri zayıf olan öğrenciler açısından faydalı olabilir.

3.1.2. OYU yönteminin arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkileri

OYU yönteminin arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 2.’de verilmiştir.

Tablo 2. OYU yönteminin gruptaki arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Nedenleri	f	%
Yardımlaşma ve dayanışma içinde olma	5	50
Ortak hedefler için birlikte mücadele etme	2	20
Birlikte daha fazla sosyal faaliyetlerde bulunma	1	10
Herkesin görevini yerine getirmek için sorumluluk alması	1	10
Birlikte daha fazla zaman geçirme	1	10
Toplam	10	100
Sonuçları	f	%
Güven duyma	5	33.3
Samimiyet kurma	3	20
İletişim ve etkileşimi geliştirme	3	20
Daha yakından tanıma fırsatı bulma	2	13.3
Değer verme	1	6.6
Grup arkadaşlarıyla uyum yakalama	1	6.6
Toplam	15	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri	-	-

Tablo 2.’de görüldüğü gibi öğrenciler OYU yöntemiyle işlenen derslerde gruptaki arkadaşlık ilişkilerinin olumlu yönde etkilemesinin nedenini en çok grup içinde birbirine destek olma, yardımlaşma ve

dayanışma davranışına bağlamaktadırlar. Ayrıca bazı öğrenciler de hep birlikte grubun ortak hedefleri için birlikte mücadele etmeyi arkadaşlık ilişkilerinin gelişmesine etki eden en önemli neden olarak görmekteyiz. Öğrenciler bütün bu faktörlerin sonucu olarak çoğunlukla aralarında bir güven duygusu oluştuğunu, birbirlerine daha fazla güvendiklerini söylemişlerdir. Öğrenciler aralarında oluşan güven duygusundan sonra ise aralarında samimiyet oluştuğunu ve birbirleriyle daha fazla iletişim ve etkileşim geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı öğrenciler de birbirlerini daha yakından tanıma fırsatı bulduklarını ve birbirlerine değer verdiklerini ve grup arkadaşlarıyla bir uyum yakaladıklarını söylemişlerdir.

Bu soruda, OYU yönteminin gruptaki arkadaşlık ilişkilerini olumsuz yönde etkilendiğine dair görüş bildiren öğrenci olmamıştır.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

“... Sosyal faaliyetlerimiz arttı, arkadaşlarıma daha çok güvenim geldi aramızdaki ilişkiler arttı. OYU yöntemini yapmadan önce arkadaşlığımız bu kadar sıkı değildi... Tabi şimdi grupta bir dayanışma bir birlik olduğu için çalışmayanlara yardım ettim. Anlamadıklarında elimden geldiği kadar anlattım. Bu yönde olumlu oldu. ...” (K-Ö4)

“... Mesela arkadaşlarımı daha yakın tanıdım. Mesela Fatma'yla fazla konuşmuyordum ama o grup içinde beraber daha çok yaklaştık. Sonradan birbirimizi daha iyi tanıdık işte, birbirimize destek verdik. Yani olumlu yönde etkiledi.” (K-Ö1)

Öğrenci görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde öğrenciler OYU yönteminin gruptaki arkadaşlık ilişkilerini geliştirdiğini düşünmektedirler. Bu yöntem sayesinde aralarında güven, samimiyet ve iletişimin arttığını ifade etmişlerdir. Bu nedenle sosyal becerilerin kazanılmasında çok önemli bir dönem olan ilk ve ortaokul yıllarında öğretmenlerin bu yöntemi uygun konu ve derslerde tercih etmeleri faydalı olabilir.

3.1.3. GA yönteminin arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkileri

GA yönteminin arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 3.'te verilmiştir.

Tablo 3. GA yönteminin gruptaki arkadaşlık ilişkileri üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Nedenleri	F	%
Grup üyeleriyle etkileşim ve yüz yüze iletişimde artma	5	55.5
Sürekli işbirliği içerisinde olma	1	11.1
Grup içerisinde eğlenerek ders çalışma	1	11.1
Sık sık bir araya gelme ve birlikte zaman geçirme	1	11.1
Grup içinde yardımlaşma ve dayanışma	1	11.1
Toplam	9	100
Sonuçları	F	%
Arkadaşlık bağlarının güçlenmesi	7	77.7
Grup arkadaşlarını daha yakından tanıma fırsatı bulunması	1	11.1
Olumlu ilişkiler kurulması	1	11.1
Toplam	9	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri		
Nedenleri	F	%
Bazı grup üyelerinin görevini yerine getirmemesi	3	100
Toplam	3	100
Sonuçları	F	%

Çalışmayanlar üzerinde grubun baskı kurması ve tepki göstermesi	3	50
Çalışmayanların grup üyelerinin moralini bozması	2	33.3
Çalışmayanlarla aranın bozulması	1	16.6
Toplam	6	100

Tablo 3.'te görüldüğü gibi öğrencilerin %55.5'i GA yöntemiyle birlikte gruptaki arkadaşlık ilişkilerinin olumlu yönde gelişmesinin nedenini grup üyeleriyle sürekli etkileşim halinde olmaya, yüz yüze iletişim kurmaya sonrasında ise sürekli işbirliği içerisinde olmaya, grupla birlikte eğlenerek ders çalışmaya, sık sık bir araya gelip birlikte zaman geçirmeye ve grup içindeki yardımlaşma ve dayanışma davranışlarına bağlamışlardır. Öğrencilerin %77.7'si bütün bunların sonucu olarak da birbirleriyle kaynaştıklarını ve aralarında samimiyet oluştuğunu, ayrıca grup arkadaşlarını daha yakından tanıma fırsatı bulduklarını, böylece arkadaşlık bağlarının güçlendiğini ve olumlu ilişkiler kurduklarını ifade etmişlerdir.

Bazı öğrenciler ise grup içinde verilen görevi yerine getirmeyen kişilerin grup tepkisine maruz kalmasını, grubun çalışmayan öğrenciler üzerinde baskı kurmasını ve aynı grup içerisinde bazı arkadaşlarla anlaşmazlık yaşanmasını GA yönteminin arkadaşlık ilişkileri üzerindeki olumsuz etkisi olarak değerlendirmişlerdir. Bununla birlikte grubun çalışmayanlar üzerinde baskı kurması ve tepki göstermesinin, grubun moral ve motivasyonunu düşürdüğünü, moral bozukluğunun da grup çalışmasını ve sunumu olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir.

Bu soruda K-Ö4, K-Ö2, K-Ö7, E-Ö2 ve K-Ö3 kodlu öğrenciler kendi gruplarındaki arkadaşlık ilişkilerini değerlendirdikten sonra diğer gruplarla olan arkadaşlık ilişkilerine de değinmişlerdir. Bu beş öğrenci de soru-cevap bölümünde sorgulayıcı grubun, çalışmalarını sergileyip konuyu anlatan grubu rekabetten dolayı zor sorular sorarak sıkıştırdığını bunun da daha sonra soru soranlarla cevap verenler arasında gerginlik yarattığını ifade etmişlerdir.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

"... Yani olumlu etkiledi, işbirliği yapmamızı etkiledi, sosyal hayattaki arkadaşlık kurmamızı etkiledi. Gruptaki birçok arkadaşla diğer derslerimle ve normal hayatta pek bir samimiyetimiz yoktu. Ama bu sayede baya bir ilişkilerimiz gelişti." K-Ö7

"Arkadaşlık ilişkilerimde hani öğretmenim olumlu yönler de oldu olumsuz yönlerde oldu. Ama olumlu yönler daha çok. Hani olumsuz yönler öğretmenim mesela biz arkadaşlarla hani bazı arkadaşlarımız çalışmıyordu. Hani ben onlara sert tepkiler gösterebiliyordum. Çünkü grup başarımızın düşmesine neden oluyorlardı. ... Öğretmenim mesela olumlu yön olarak da sınıfta iyi anlaşamadığım böyle aramızda fazla iletişimin olmadığı arkadaşlarla aynı grupta olduğumuz için onlarla iletişimimiz arttı. Daha samimi olduk. ..." K-Ö6

Genel itibarıyla öğrenciler, GA yöntemi ile aralarında etkileşim ve işbirliğinin arttığını bu nedenle gruptaki arkadaşlık ilişkilerinin olumlu yönde etkilendiğini ifade etmişlerdir. Olumsuz görüşler ise çalışmayan üyelere karşı grubun tepki göstermesi üzerine yoğunlaşmaktadır. Ancak olumsuz görüş bildiren öğrenciler de olmasına rağmen çoğunlukla bu yöntemin sosyal beceriler üzerinde etkili bir yöntem olduğu görülmektedir.

3.2. İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Demokratik İlişkiler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Odak grup görüşmeleri için seçilen öğrencilere, kendi sınıflarında uygulanan işbirlikli yöntemin gruplarındaki ve sınıflarındaki demokratik ilişkileri nasıl etkilediği sorulmuş ve elde edilen nitel veriler aşağıda sunulmuştur.

3.2.1. Jigsaw yönteminin demokratik ilişkiler üzerindeki etkileri

Jigsaw yönteminin gruptaki ve sınıftaki demokratik ilişkiler üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 4.'te verilmiştir.

Tablo 4. Jigsaw yönteminin grup ve sınıftaki demokratik ilişkiler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Grup başkanını ve diğer görevlileri seçim yaparak belirleme	4	22.2
Fikir ve düşünceleri özgürce ifade edebilme	4	22.2
Grup adını çoğunluk esasına göre demokratik yollarla belirleme	3	16.6
İşbölümü ve görev dağılımı yapma	2	11.1
Hoşgörülü davranma	2	11.1
Görev ve sorumlulukları yerine getirme	1	5.5
Grup içinde demokratik kararlar alma	1	5.5
Kişilere değer verme	1	5.5
Toplam	18	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri	f	%
Sunum yapan gruba saygısızlık yapma ve dinlememe	3	60
Başarı seviyesi düşük öğrenciye aşırı yüklenme ve baskı kurma	1	20
Demokrasinin ne olduğunu öğrenme fakat davranışa dönüştürmeme	1	20
Toplam	5	100

Tablo 4.'e göre, öğrenciler jigsaw yöntemiyle birlikte grup başkanını oy kullanarak seçmelerini ve herkesin özgürce düşüncelerini açıklayabilmesini gösterdikleri en önemli demokratik davranışlar olarak değerlendirmişlerdir. Bazı öğrenciler ise grup adını çoğunluk esasına göre demokratik yollarla belirlediklerini, iş bölümü yaptıklarını ve birbirlerine karşı hoşgörülü davrandıklarını söylemişlerdir. Ayrıca grup içinde verilen görev ve sorumlulukları herkesin yerine getirmesi, grup içinde demokratik yollarla kararlar alınması ve herkese değer verilmesi ifade edilen diğer görüşlerdir.

Jigsaw yönteminin grup ve sınıftaki demokratik ilişkiler üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünen öğrencilerin %75'i bunun nedeni olarak sunum yapan gruba karşı diğer grupların saygısızca davranmalarını ve onları dinlememelerini göstermişlerdir. Bu tür davranışların da özellikle rekabetten dolayı soru-cevap bölümünde yaşandığını açıklamışlardır. Bunların dışında bir öğrenci sınıfın genelinde teorik olarak demokrasi kavramının ve içeriğinin çok iyi öğrenildiğini ama davranışlara yansıtma konusunda herkesin duyarsız davrandığını ifade ederek önemli bir tespitte bulunmuştur.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

“Bence jigsaw yönteminde düşünce özgürlüğümüz gelişti. Eskiden düşündüklerimizi ortaya koyamıyorduk. Fakat jigsaw yönteminden sonra düşünce özgürlüklerimizi sunabiliyoruz. ...” K-Ö3

“Gruplarda demokrasi güzel etkilendi, seçim yaptık yani. Grubun adını falan koyarken herkesin görüşünü aldık. Ondan sonra iş bölümü yaptık. Herkes şeyini (görevini) yaptı. Ama sınıfta tabii kötü etkilendi sınıf. Çünkü sunum

yaptıklarında böyle birbirlerine saygısızlık yapıyorlardı. ... Gruplar iyi etkilendi ama sınıf çok iyi etkilenmedi bence. Demokratik gelişme sınıfta olumsuz yönde oldu. Ama gruplarda güzeldi.” E-Ö4

Genel olarak incelendiğinde öğrenciler bu soruya olumlu yönde cevap vermiştir. Bu bulgular, jigsaw yöntemi ile sosyal bilgiler dersini işlemenin öğrencilerin gruptaki demokratik ilişkileri üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermekle birlikte sınıftaki demokratik ilişkilerin pek fazla gelişim göstermediğini ortaya çıkarması yönüyle önemlidir. Bu yüzden öğretmenin sınıftaki demokratik ilişkilerin gelişmesi için öğrenciler arasındaki rekabetin ideal seviyede tutulması ve gruplar arasında saygı duyma davranışını tesis edecek tedbirlerin alması daha faydalı bir öğretim için gerekli görülmektedir.

3.2.2. OYU yönteminin demokratik ilişkiler üzerindeki etkileri

OYU yönteminin gruptaki ve sınıftaki demokratik ilişkiler üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 5.’te verilmiştir.

Tablo 5. OYU Yönteminin Grupta ve Sınıftaki Demokratik İlişkiler Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri		
Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Karşılıklı sevgi-saygı gösterme	5	17.2
Karşısındakini dinleme	4	13.7
Farklı görüşlere önem verme ve saygı duyma	4	13.7
Hoşgörülü davranma	3	10.3
Grupta eşit olma	3	10.3
Fikirleri özgürce ifade etme ve karşılıklı paylaşma	2	6.8
Yardımlaşma ve dayanışma gibi demokratik davranışlar gösterme	2	6.8
İşbirliği içinde uyumlu çalışma	2	6.8
İşbölümü ve görev dağılımı yapma	1	3.4
Gruptaki bireylere değer verme	1	3.4
Ortak amaç için birlik beraberlik içinde olma	1	3.4
Grupta ortak kararlar alma	1	3.4
Toplam	29	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri	F	%
Gruplar arasındaki kıskançlıkların kaba davranışlara yol açması	1	100
Toplam	1	100

Tablo 5.’e göre öğrencilerin tamamı OYU yöntemiyle işlenen derslerin **gruptaki** demokratik ilişkileri olumlu yönde etkilediğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler, demokratik ilişkiler anlamında bu yöntemin grup içinde en çok karşılıklı sevgi-saygı davranışı üzerinde etkili olduğunu, sonrasında ise karşısındakini dinleme, farklı görüşlere önem verme ve saygı duyma davranışını belirtmişlerdir. Öğrencilerin bir kısmı da grup içerisinde birbirlerine karşı son derece hoş görülü davrandıklarını, herkesin eşit muamele gördüğünü, herkesin istediği an fikirlerini özgürce ifade edip grupta paylaştığını, yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olduklarını, gerçekleştirdikleri işbirliği sayesinde birbirleriyle uyumlu bir şekilde çalıştıklarını söylemişlerdir.

Bu soruda K-Ö2 kodlu öğrenci, **sınıfta** ödül alamayan gruplarda yer alan öğrencilerin, diğer gruplarda ödül alan öğrencileri kıskandığını ve bu yüzden onlara karşı bazı kaba davranışlarda bulduklarını belirterek sınıftaki demokratik ilişkiler üzerinde OYU yönteminin olumsuz bir etkisi olduğunu ifade etmiştir.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

“Gruplarda işbölümü yapmayı öğrendik konuları paylaşmayı herkesin seviyesine göre. Ondan sonra saygılı olmayı öğrendik ve dinlemeyi. Ondan önce dinlemiyorduk fazla kimseyi ... Bir de paylaşmayı öğrendik fikirlerimizi arkadaşlarımızla. Sınıfta ise demokratik ilişkiler aynı kaldı. Eskiden olduğu gibiydi sanki.” E-Ö3

“Tabi ki bu grup çalışmasında demokratik ilişkilerimiz arttı, olumlu yönde oldu. Çünkü artık birbirimize saygı duyuyoruz. Yani aramızda bir sevgi, hoşgörü her şey var. Mesela birimizin fikri olmadan bir şeye karar veremiyoruz bir şeye karar vereceksek bütün grup karar veriyordu. Çünkü diğerlerinin fikri de bizim için önemlidir herkes eşittir. ...” K-Ö4

Öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular, OYU yöntemi ile sosyal bilgiler dersini işlemenin genel olarak öğrencilerin demokratik ilişkileri üzerinde olumlu bir etki yarattığını göstermektedir.

3.2.3. GA yönteminin demokratik ilişkiler üzerindeki etkileri

GA yönteminin gruptaki ve sınıftaki demokratik ilişkiler üzerindeki etkilerine ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 6.’da verilmiştir.

Tablo 6. GA yönteminin grup ve sınıftaki demokratik ilişkiler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Herkesin görüşüne önem verme ve saygı duyma	6	24
Grupça ortak kararlar alma	4	16
Grupta içinde özgür ortam oluşturma	3	12
Yardımlaşma ve destek olma	3	12
Görev dağılımı ve işbölümü yapma	2	8
Gruptaki kişilere değer-önem verme	1	4
Sosyal katılımı sağlama	1	4
Herkese eşit davranma	1	4
Grupta demokratik davranmaya çalışma	1	4
Hoşgörülü davranma	1	4
Kendini gruba ait hissetme ve grupta etkin rol oynama	1	4
Grubun ortak başarısına uygun hareket etme	1	4
Toplam	25	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri	f	%
Demokrasiyi teoride anlama ama davranışa yansıtımama	2	100
Toplam	2	100

Tablo 6.’da görüldüğü gibi öğrenciler çoğunlukla GA yönteminin demokratik ilişkiler üzerindeki olumlu etkileri üzerinde durmuşlardır. Öğrenciler, GA yöntemiyle işlenen derslerle birlikte ilk sırada herkesin görüşüne önem verildiğini ve saygı duyulduğunu vurgulamışlardır. Ayrıca birçok öğrenci grupça ortak kararlar aldıklarını, grupta özgür bir ortam kurduklarını, birbirlerine karşı yardım ve destek içinde olduklarını, görev dağılımı ve iş bölümü yaptıklarını ifade etmişlerdir.

GA’nın demokratik ilişkileri olumsuz etkilediğini düşünen öğrenciler ise özellikle teorik olarak demokrasinin ifade ettiği anlamı herkesin kavradığını ama kimsenin bunu uygulamadığını ve demokratik davranma konusunda duyarsız kalındığını ifade etmişlerdir. Özellikle bu bulgunun benzeri jigsaw grubunda da tespit edildiğinden dolayı önem arz etmektedir.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

“Hocam mesela gruptayken hani arkadaşlarımızın fikirlerine de önem vermeye başladık. Mesela hani sadece kendi fikirlerimden yola çıkarak bir şeyler yapmaya çalışmakla birlikte hani arkadaşlarımızın da fikirlerini aldım. Onların da

fikirlerine saygı duydum. ... Mesela arkadaşımızın diyelim ki materyalin bir yarısını yaptı, biz de diğer yarısını tamamladık. Mesela slayt birimiz hazırladık, raporu birimiz yazdık. Bu şekilde iş bölümü de yapmış olduk. Öğretmenim bence sınıfta da bir artış oldu bu konuda. ... Bazı şeyleri aramızda kararlaştırdık, iş bölümü falan yaptık.” K-Ö6

“Ben bütün sınıftaki arkadaşlarımdan demokrasiyi çok iyi bir şekilde anladığını düşünüyorum. Ama bunu uygulamaya geçiremediklerini düşünüyorum. ... Yani demokrasinin ne olduğunu anladıklarını biliyorum ama uygulamadıklarını söylüyorum. Ama bu kişiden kişiye göre değişiyor. ... (demokratik gelişme) evet biraz çok fazla olmasa da var.” K-Ö2

Genel olarak öğrencilerden alınan görüşler incelendiğinde, GA yönteminin sınıfın genelinden ziyade gruptaki demokratik ilişkileri olumlu yönde etkilediğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu sorudan elde edilen bulgu, jigsaw grubundan elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir. Dolayısıyla bu yöntem uygulanırken demokratik ilişkilerin sınıfın genelinde de hâkim olması için öğretmenlerin gereken tedbirleri almaları düşünülmektedir.

3.3. İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Konuları Öğrenme ve Ders Başarısı Üzerindeki Etkilerine İlişkin Öğrenci Görüşleri

Odak grup görüşmeleri için seçilen öğrencilere, kendi sınıflarında uygulanan işbirlikli yöntemin konuları öğrenmelerini ve ders başarılarını nasıl etkilediği sorulmuş ve elde edilen nitel veriler aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Jigsaw yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısına etkileri

Jigsaw yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerindeki etkileri ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 7.’de verilmiştir.

Tablo 7. Jigsaw yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısını etkileme nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Grupla birlikte çalışma	7	23.3
Grup başarısı için çok çalışma	4	13.3
Konuyla ilgili materyaller hazırlama	4	13.3
Derste aktif olma	3	10
Farklı kaynaklardan yararlanma sayesinde bilgi dağarcığını geliştirme	2	6.6
Ödül alma isteği duyma	2	6.6
Gruplar arası rekabet-yarış	2	6.6
Konularla ilgili detaylı araştırma yapma	2	6.6
Çalışmak için grup baskısını hissetme	1	3.3
Dersleri daha zevkli-eglençli işleme	1	3.3
Konuları daha ayrıntılı çalışma zorunluluğu hissetme	1	3.3
Bir konuda uzmanlaşma	1	3.3
Toplam	30	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri	f	%
Bazı grup üyelerinin konuyu iyi anlatamaması	2	66.6
Uzmanı olunan konu dışında diğerlerinde eksikliklerin olması	1	33.3
Toplam	3	100

Tablo 7.’de görüldüğü gibi jigsaw yönteminin ders başarısına etkisi konusunda öğrencilerin çoğunluğu olumlu yönde görüş bildirmiştir. Öğrenciler, ilk sırada jigsaw yönteminde grupla birlikte çalıştıkları için

konuları iyi anladıklarını ve ders başarılarının arttığını düşünmektedirler. Bu soruyu olumlu yanıtlayan öğrencilerin bazıları, grup içinde konuları birbirlerine anlattıklarını ve birlikte olunca konuların daha iyi anlaşıldığını vurgulamaktadırlar. Yine öğrencilerin bazıları, grup başarısı için çok çalışma, konu ile ilgili materyaller hazırlama, derste aktif olma, farklı kaynaklardan yararlanma, ödül alma isteği duyma, gruplar arasında yarış içinde olma ve konularla ilgili detaylı araştırma yapmadan dolayı akademik başarılarının arttığını belirtmişlerdir.

Jigsaw yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkisi olduğunu düşünen iki öğrenci, olumsuzluk nedenini gruptaki bazı üyelerin hazırlık yapmamasına ve gruptakilerin konuyu iyi anlatamamasına bağlamaktadırlar. Ayrıca yine bu öğrencilerden birinin tespiti ise jigsaw yönteminin dezavantajını ortaya çıkarması bakımından son derece önemlidir. Bu öğrenci uzman olunan konu dışında diğer konuların çok iyi öğrenilmediğini ve bu yüzden bazı konularda eksikliklerin oluştuğunu ifade etmiştir.

Bir öğrenci ise bireysel çalışma ile jigsaw yöntemindeki gibi grup halinde çalışmanın kendi ders başarısı üzerinde herhangi bir değişim yaratmadığını, iki şekilde de başarılı olduğunu ifade etmiştir.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

“... bu yöntemde birçok şey yapıyoruz. Öbür yöntemde sadece öğretmen anlatıyor, ödev veriyor yapıyorsun. ... Bu yöntemde yazı yazıp materyal hazırladığımız için daha iyi öğreniyoruz. Bence daha etkili oluyor. Yükseltiyor. Bence herkes birbirine rekabete giriyor ödüllü almak için. O yüzden herkes daha çok çalıştı. ... Arkadaşlarım bir de anlatınca daha iyi anladım. O yüzden bence evet yani daha iyi etkeledi.” E-Ö3

“Yani hocam beni çok fazla etkilemedi notumu. Ama sınavlardan yani düşük alan arkadaşlarımızın notunu çok etkilediğini düşünüyorum. Çünkü onlar 20 alıyorsa mesela diyelim bir arkadaşımızı, grubun içine girince çalış vs. baskı yaptılar ona. Notu 50'lere 60'lara yükseldi. Böyle baya yükseliş oldu. ... uzmanı olduğum konuda çok iyiydim. Diğerlerinde azıcık eksikler vardı. ... daha çok zayıf öğrencilere yaradı.” E-Ö4

Öğrenci görüşlerinin genelde olumlu olduğu görülmektedir. Bu nedenle jigsaw yönteminin, öğrencilerin konuları öğrenmelerini ve akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği söylenilebilir.

3.3.2. OYU yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısına etkileri

OYU yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerindeki etkileri ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 8.'de verilmiştir.

Tablo 8. OYU yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısını etkileme nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Grup içinde eğlenerek ders çalışma	5	23.8
Grupla birlikte daha kolay ve kalıcı öğrenme	4	19
Grup başarısı için çalışma zorunluluğu	3	14.2
Yüksek motivasyon sağlama	2	9.5
Rapor yazma	2	9.5
Grup arkadaşlarıyla karşılıklı yardımlaşma	2	9.5
Sunum yapmak için konulara iyi çalışarak hazırlanma	1	4.7
Grupla birlikte verimli çalışma	1	4.7
Gruplar arasındaki rekabet-yarış	1	4.7
Toplam	21	100

Olumsuz Öğrenci Görüşleri	F	%
Bireysel çalışmayla daha iyi öğrenme	1	33.3
Grup içinde konuları bölüşmeden dolayı tamamına çalışmama	1	33.3
Zor konuları grupla anlayamama ve öğretmene ihtiyaç duyma	1	33.3
Toplam	3	100

Tablo 8.'de görüldüğü gibi öğrenciler, konuyu anlama ve ders başarılarının OYU yöntemi ile olumlu etkilenmesini öncelikle bu yöntemle birlikte grupla sıklımadan eğlenerek ders çalışmaya, grupla birlikte daha kolay ve kalıcı öğrenmeye bağlamışlardır. Öğrencilerin bir kısmı da grup başarısı için çalışma zorunluluğunu, yüksek motivasyonu, karşılıklı yardımlaşma içinde olmayı ders başarılarındaki artışın nedeni olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca bir öğrenci, sınıf karşısında iyi bir sunum yapabilmek için konulara çok çalışıp iyi hazırlanıldıklarını, bunun için de akademik başarılarının arttığını ifade ederken bir öğrenci de grup çalışmalarının daha verimli olduğunu ve gruplar arasındaki rekabetin ders başarılarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

OYU yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu düşünen öğrencilerden birisi bunu kendisinin grup çalışmasından ziyade bireysel çalışmada daha iyi olmasına bağlamaktadır. Bu durum her sınıfta farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin olabileceğini ve bunların da dikkate alınması gerektiğini düşündürmektedir. Diğer olumsuz görüş bildiren öğrencilerden birisi zor konularda gruptaki arkadaşlarının konuyu anlatmasından bir şey anlayamadığını ve bunun öğretmenin anlatımının yerini tutmadığını belirtmiştir. Başka bir öğrenci de grup içinde raporu yazabilmek için uyanık davranıp konuları bölüştüklerini ancak herkesin sadece kendi konusuna çalıştığından dolayı diğer konuları öğrenemediğini ifade etmiştir.

Aşağıda konuyla ilgili öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

“... bu yöntemle gerçekten dersimin başarısı arttı. Çalışıp tahtada kalkıp anlatmam etkili oldu. ... bu taktikle herkesin başarısı artıyor ki bizim sınıftaki en tembeller hiç çalışmayanların bile en az çalışanların bile becerisi arttı. ... Konuları daha iyi öğrendim ve unutmuyorum. Çalışırken sıkılmıyorum daha zevkli bence.” K-Ö4

“Benim başarım daha fazla arttı. Mesela önceki derslerde öğretmen anlattığı zaman bazen anlamıyordum bazen sıkıcı geliyordu ve uyku geliyor. Ama bu derslerde daha zevkli ve eğlenceli geçtiği için daha iyi anladım. Bir de mesela arkadaşlarım da bana yardım etmesiyle daha iyi anladım konuları.” K-Ö5

“Beni bazı konularda olumlu etkiledi bazı konularda olumsuz etkiledi. Mesela ilk konu dünden bugüne demokraside oligarşi monarşi de onu grupla çalışmak benim için daha iyi oldu. Daha iyi anladım ama belgelenmiş demokrasi konusunda öğretmenin anlatması daha iyi olurdu. Grup içinde olunca anlayamadım. ... Ama yine de önceki sosyal bilgiler derslerine göre bu yöntem daha iyi oldu.” E-Ö2

Öğrenci görüşleri incelendiğinde, genel olarak OYU yönteminin, öğrencilerin konuları öğrenmelerini ve akademik başarılarını olumlu etkilediğini söyleyebiliriz.

3.3.3. GA yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısına etkileri

GA yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerindeki etkileri ilişkin bulgular, frekans ve yüzde değerleriyle birlikte Tablo 9.'da verilmiştir.

Tablo 9. GA yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısını etkileme nedenlerine ilişkin öğrenci görüşleri

Olumlu Öğrenci Görüşleri	Frekans	%
Grupla birlikte çalışarak konuları daha iyi öğrenme	5	33.3
Grupla daha kalıcı öğrenme fırsatını yakalama	3	20
Daha fazla konu öğrenme	2	13.3
Grup baskısından dolayı çalışma	2	13.3
Grup arkadaşlarıyla birlikte araştırma yapmayı öğrenme	1	6.6
Grupla birlikte konuya odaklanma	1	6.6
Grup başarısı için sorumluluk alma	1	6.6
Toplam	15	100
Olumsuz Öğrenci Görüşleri	F	%
Bazılarının hazıra konma düşüncesiyle çalışmaması	1	100
Toplam	1	100

Tablo 9.'da görüldüğü gibi GA yönteminin ders başarısı üzerindeki etkisi hakkında tek bir öğrenci olumsuz görüş bildirmiştir. GA yönteminin konuyu anlamayı ve ders başarısını olumlu etkilediğini düşünen öğrenciler bunun nedenini öncelikle grupla birlikte çalışarak konuları daha iyi öğrenmeye bağlamışlardır. Aynı görüş, jigsaw grubu görüşme sonuçlarında da en sık frekansa sahip ifade olarak tespit edilmiştir. Ayrıca birçok öğrenci, grupla daha kalıcı öğrenme fırsatının yakalanmasından, daha fazla konu öğrenilmesinden ve grup baskısından dolayı akademik başarısının arttığını söylemiştir. Bunların dışında grup arkadaşlarıyla birlikte araştırma yapmayı öğrenme, grupla birlikte konuya daha iyi odaklanma ve grup başarısı için sorumluluk alma gibi etmenler, konuları daha iyi anlama ve ders başarısındaki artışın nedenleri olarak birer öğrenci tarafından ifade edilmiştir.

GA yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu tek bir öğrenci düşünmektedir ve bunun nedenini gruptaki bazı kişilerin nasıl olsa gruptaki herkes çalışıyor düşüncesiyle hazıra konma isteğine bağlamaktadır. Öğrencinin grupta yaşadığı bu durum onun GA ile ders işlenmesine sıcak bakmamasının nedeni olarak görünmektedir.

Aşağıda öğrenci görüşlerinden bazı alıntılar kısaltılarak sunulmuştur:

*“Bana bu çalışma çok çok etkili oldu. Örneğin mesela 1. dönem veya bu çalışmadan önceki dönemlerdeki sınavlarıma eski konuları tekrar ederek çalışıyordum. Ama mesela grup çalışmasından sonra hani tekrar etmeme bile gerek kalmıyor. Çünkü hepsi aklımda kalıyor. Hem de net bir şekilde, doğru bir şekilde. O yüzden bu çalışma bana çok etkili oldu.”*K-Ö2

“... başarımda bir artış oldu. Mesela öğretmenim grupta çalışmayan arkadaşımız veya bir yeri anlamadı diyelim bir konuda. Hani anlayan arkadaşlarımız ona yardım ediyordu. Bilgi alış verişinde bulunuyorduk hep birlikte. Hani bunun çok yararı oldu. Hani hepimizin başarısı bu nedenle baya bir yükseldi.” K-Ö6

Elde edilen bu bulgular, jigsaw ve OYU yöntemi gibi GA yönteminin de genel itibarıyla öğrencilerin konuları öğrenme ve akademik başarıları üzerinde olumlu yönde etkileri olduğunu göstermektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

İçinde bulunduğumuz yüzyıl içerisinde yaşanan gelişmelerin insan hayatındaki birçok alanı derinden etkilediği bilinmektedir. Özellikle insanı merkeze alan eğitim kurumlarının bu değişim neticesinde çoğunlukla revizyona uğradığı (Topkaya & Şimşek, 2015) ve öğretim programlarının ise yapılandırıcı

yaklaşım modeline uygun hazırlandığı görülmektedir. Yapılandırmacı yaklaşıma uygun planlanan derslerde öğrencilerin sürece aktif katılması ve zengin yaşantılar geçirmesi hedeflenmektedir. Bu hedefe uygun olarak geliştirilen birçok uygulamanın hem önemi hem de öğretmenler tarafından kullanılma sıklığı giderek artmaktadır. Bu uygulamalar içerisinde özellikle işbirlikli öğrenme modelinin öğrenci performansını ön plana çıkarmada çok önemli sonuçları beraberinde getireceği düşünülmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmada işbirlikli öğrenmenin jigsaw, GA ve OYU yöntemlerinin uygulamaları hakkında öğrenci görüşleri alınmış ve içerik analizi yapılarak elde edilen bulgular yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen nitel verilere göre, öğrenciler genel itibarıyla işbirlikli yöntemlere ilişkin olumlu görüşlere sahiptir. Literatürdeki ilgili birçok çalışmada (Artut & Tarım, 2007; Aydın, 2009, 2013; Bayraktar, 2002; Çetin, 2010; Demir, 2008; Demirdağ & Kartal, 2011; Doğan, Uygur, Doymuş & Karaçöp, 2010; Doymuş, Şimşek & Bayrakçeken, 2004; Ghaith & Bouzeineddine, 2003; Göçer, 2010; Gürbüz, Çakmak & Derman, 2012; Koç & Şimşek, 2016; Lo, 2013; Maden, 2011; Özbuğutu & Hasenekoğlu, 2013; Şengören, 2006; Şimşek, 2007; Şimşek, Örtten, Topkaya & Yılar, 2014; Tanel, 2006; Tanel & Erol, 2008; Tonbul, 2001; Uysal, 2010; Yeşilyurt, 2009) ulaşılan olumlu sonuçlar bu araştırmayı desteklemektedir.

Odak grup görüşmelerinin birinci sorusunda, öğrencilere işbirlikli yöntemin gruptaki arkadaşlık ilişkilerini nasıl etkilediği sorulmuştur. Bu soruya OYU ve Jigsaw grubunda görüşmelere katılan öğrencilerin tümü, GA grubundakilerin ise çoğunluğu olumlu yönde cevaplar vermişlerdir. Bu soruda öğrencilerin en çok üzerinde durdukları temalar şöyledir: OYU grubu öğrencileri arkadaşlık ilişkilerinin olumlu etkilendiğini böylece aralarında güven duygusu ve samimiyet oluştuğunu ifade etmişlerdir. Jigsaw grubu öğrencileri de yöntemin gruptaki arkadaşlık ilişkilerini olumlu etkilemesi sonucunda kaynaştıklarını, aralarında samimiyetin doğduğunu ve böylece sosyal ilişkilerinde bir uyum yakaladıklarını ifade etmişlerdir. GA grubundaki öğrenciler ise bu yöntem sayesinde arkadaşlık bağlarının güçlendiğini vurgulamışlardır. Elde edilen bu bulgular işbirlikli öğrenme modelinin öğrencilerin iletişim kurma, yardımlaşma, işbirliği içinde çalışabilme gibi sosyal becerilerini geliştirdiğini ifade eden çalışmalarla (Aydın, 2013; Demir, 2012; Erdem, 2009; Gürbüz & diğer., 2012; Lo, 2013; Özgiresun, 2005; Tonbul, 2001; Tunçel, 2006) benzerlik göstermektedir. Ayrıca bu soruda GA ve Jigsaw grubu öğrencileri kendi gruplarındaki arkadaşlık ilişkilerinin yanı sıra diğer gruplarla olan ilişkilerine de değinmişler ve genel olarak aşırı rekabet yüzünden gruplar arası ilişkilerinin olumsuz etkilendiğinden söz etmişlerdir.

Odak grup görüşmelerinin ikinci sorusunda öğrencilere kendilerine uygulanan işbirlikli yöntemin gruptaki ve sınıftaki demokratik ilişkileri nasıl etkilediği sorulmuştur. Her üç grupta da öğrencilerin büyük çoğunluğu gruplarında demokratik ilişkilerin olumlu etkilendiğini belirtirken; sınıftaki demokratik ilişkiler konusunda ise olumlu görüşlerin yanı sıra olumsuz bazı durumları da ifade etmişlerdir. Genel olarak demokratik ilişkiler konusunda OYU grubundaki öğrenciler birbirlerine saygı gösterme, karşısındakini dinleme ve farklı görüşlere önem verme davranışlarını öğrendiklerini vurgulamışlardır. Jigsaw grubundaki öğrenciler bazı konularda seçim yaparak çoğunluğa göre karar verme ve fikirlerini özgürce ifade edebilme davranışlarını öğrendiklerini belirtmişlerdir. GA grubundaki öğrenciler ise OYU grubundakilerin ifadelerine benzer olarak herkesin görüşüne önem verme ve saygı gösterme davranışları ile bir konuda ortak karar alabilme becerilerinin geliştiğini vurgulamışlardır. Elde edilen bu bulgular işbirlikli öğrenmenin öğrencilerin demokratik tutumlar kazanmaları açısından etkili bir yaklaşım olduğunu belirten çalışmalarla

(Gömlüksiz, 1993; Şimşek, Doymuş, Şimşek & Özdemir, 2004; Yeşilyurt, 2009) benzerlik göstermektedir. Sınıftaki demokratik ilişkilerin sorulduğu bu sorunun ikinci bölümünde Jigsaw ve GA grubundaki öğrencilerin benzer cevaplar verdiği tespit edilmiştir. Her iki grup da sınıftaki öğrencilerin demokrasi konusunu iyi öğrendiğini ancak bunları gerçek hayattaki davranışlarına yansıtmadığını ifade etmişlerdir.

Odak grup görüşmelerinin üçüncü sorusunda, öğrencilere kendilerine uygulanan işbirlikli yöntemin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerindeki etkileri sorulmuştur. Bu soruda başta GA grubundaki öğrenciler olmak üzere yine tüm gruplar çoğunlukla olumlu görüşler bildirmişlerdir. Bu soruda akademik başarılarının arttığını düşünen OYU grubu öğrencileri bunun nedenlerini en çok OYU yöntemiyle birlikte eğlenerek ders çalışmalarına, grupla daha kalıcı ve kolay öğrenmelerine; Jigsaw grubu öğrencileri ise grupla birlikte çalışmaya, grup başarısı için motive olmaya ve konuyla ilgili materyal hazırlarken iyi öğrenmeye bağlamışlardır. Benzer şekilde GA grubundaki öğrenciler de grupla çalışarak konuları daha iyi öğrendiklerini ve yine grup sayesinde daha kalıcı öğrenme fırsatı yakaladıkları için akademik başarılarının yükseldiğini belirtmişlerdir. Verilerden anlaşıldığı gibi gruplardaki öğrenciler genel olarak akademik başarılarının pozitif yönde etkilenmesini grupla birlikte çalışmanın avantajlarına bağlamışlardır. Bu sonuçlar, işbirlikli öğrenme modelinin akademik başarı üzerinde etkili olduğunu nitel verilerle ortaya koyan çalışmaların (Armstrong, 1997; Artut & Tarım, 2007; Doğan & diğer., 2010; Doymuş & Şimşek, 2007; Ghaith & Bouzeineddine, 2003; Göçer, 2010; Gürbüz & diğer., 2012; Koç, 2009; Maden, 2011; Perkins & Saris, 2001; Şimşek, 2007; Şimşek & diğer., 2014) sonuçlarıyla uyumludur. İşbirlikli öğrenme yöntemlerinin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerinde olumsuz etkileri olduğunu savunan öğrenciler ise farklı ve ilgi çekici gerekçeler sunmuşlardır. OYU grubundaki bir öğrenci OYU yönteminin konuları öğrenme ve ders başarısı üzerinde olumsuz etkisi olduğunu, çünkü kendisinin grup çalışmasından ziyade bireysel çalışmayla daha iyi öğrenebildiğini ifade etmiştir. Bu durum her sınıfta farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin olabileceğini ve bunların da dikkate alınması gerektiğini düşündürmektedir. Jigsaw grubundaki bazı öğrenciler ise konusuna iyi çalışmayan grup arkadaşlarının olabilmesinden ya da çalıştığı halde iyi aktaramamasından kaynaklı sorunlar nedeniyle konuları bazen iyi öğrenemediklerini belirtmişlerdir. Jigsaw yöntemi hem asıl gruplarda hem de uzman gruplarda sürekli öğrencilerin konuları birbirine anlatmasını gerektirdiği için öğretmenlerin bu yöntemi uygulamadan önce sınıfındaki öğrencilerin sözel becerileri hakkında bilgi sahibi olması gerektiğini düşündürmektedir. GA grubundaki bir öğrenci de gruptaki diğer üyeler nasıl olsa çalışıyor düşüncesiyle bazılarının hazır konma isteğini GA'nın akademik başarı üzerindeki olumsuz bir yönü olarak ifade etmiştir. İşbirlikli yöntemlere ilişkin bu olumsuz görüşler Aksoy & Doymuş (2011) ile Turaçoğlu'nun (2011) çalışmalarında tespit edilen olumsuz ifadelerle benzerlik göstermektedir.

Genel olarak araştırma sonucunda, öğrencilerin jigsaw, OYU ve GA yöntemlerinin kendi akademik başarı, demokratik tutum ve sosyal becerilerinin pozitif yönde etkilendiğini düşündükleri belirlenmiştir. Bu sonuç doğrultusunda bazı öneriler sunulabilir:

1. Öncelikle öğrencilerin akademik başarılarını arttırmak, demokratik tutum kazandırmak ve sosyal becerilerini geliştirmek için uygun görülen sosyal bilgiler ders konularında Jigsaw, GA ve OYU yöntemleriyle öğretim yapılması teşvik edilmelidir.

2. Bu çalışmada yoğunlaşılacak işbirlikli öğrenmenin akademik başarı, demokratik tutum ve sosyal beceriler üzerindeki etkilerine ilişkin öğrenci görüşleri dışında farklı yönleriyle ilgili etkileri de farklı araştırmalarla incelenmelidir.

3. Sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin farklı yöntemleriyle yapılan çalışmalar sınırlı olduğundan jigsaw, OYU ve GA dışında farklı işbirlikli yöntemler de çalışılmalıdır.

4. Sosyal bilgiler eğitimi alanında işbirlikli öğrenme yöntemlerinin uygulamasına yönelik olarak yapılan nitel ve nicel çalışmalar hem nitelik hem de nicelik yönünden arttırılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, K.Ü. (2006). *Aktif öğrenme*. (8. Baskı). İzmir: Kanyılmaz Matbaası.
- Akçay, N.O. (2012). *Kuvvet ve hareket konusunun öğretilmesinde işbirlikli öğrenme yöntemlerinden grup araştırması, okuma-yazma-sunma ve birlikte öğrenmenin etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Aksoy, G. & Doymuş, K. (2011). Fen ve teknoloji dersi uygulamalarında işbirlikli okuma-yazma-uygulama tekniğinin etkisi, *G.Ü., Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(2), 43-59.
- Armstrong, D.S. (1997). *The effect of student team achievement divisions cooperative learning technique on upper secondary social studies students' academic achievement and attitude towards social studies class*, (Unpublished PhD thesis). The Graduate School of the University of Southern Mississippi, Hattiesburg-Mississippi, USA.
- Aronson, E. & Patnoe, S. (2011). *Cooperation in the classroom: The jigsaw method*. Printer & Martin Limited.
- Artut, P. & Tamm, K. (2007). The effectiveness of jigsaw II on prospective elementary school teachers. *Asia-Pacific Journal of Teacher Edu.*, 35(2), 129-141.
- Aydın, F. (2009). *İşbirlikli öğrenme yönteminin 10. sınıf coğrafya dersinde başarıya, tutuma ve motivasyona etkileri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, F. (2013). Coğrafya Bölümü Öğrencilerinin Bölgesel Coğrafya Dersinde İşbirlikli Öğrenme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri ve Öz Değerlendirmeleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2401-2418.
- Bayrakçeken, S., Doymuş, K. & Doğan, A. (2013). *İşbirlikli öğrenme modeli ve uygulanması*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bayraktar, O. (2002). *Ortaöğretim matematik dersinde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı bakımında öğretmen ve öğrenci görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Clarke, J. (1999). *Pieces of the puzzle: The jigsaw method*. In Handbook of cooperative learning methods, S. Sharan (Ed.), Westport, CT: Preager.
- Çetin, A. (2010). *Fen ve teknoloji dersinde işbirlikli öğrenme tekniklerinin öğrencilerin başarı, tutum ve zihinsel yapılarına etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.
- Demir, K. (2008). *Bütünleştirilmiş öğretim programının işbirliğine dayalı ve proje tabanlı öğrenme yaklaşımıyla uygulanmasının etkililiği*. (Yayınlanmamış doktora tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demir, K. (2012). An evaluation of the combined use of creative drama and JigsawII techniques according to the student views: case of a measurement and evaluation course. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47, 455-459.
- Demirdağ, B., & Kartal, M. (2011). Anorganik kimya dersinde web destekli işbirlikli öğrenmeye yönelik öğrenci görüşleri. *Buca Eğitim Fakültesi Der.*, (29), 36-49.
- Doğan, A., Uygur, E., Doymuş, K., & Karaçöp, A. (2010). The use of jigsaw technique in 7th grade primary science and technology course and students' views on this technique. *Journal of Education Faculty*, 12(1), 75-90.

- Doymuş, K. & Şimşek Ü. (2007). Kimyasal bağların öğretilmesinde jigsaw tekniğinin etkisi ve bu teknik hakkında öğrenci görüşleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 173(1), 231-243.
- Doymuş, K., Şimşek Ü. & Bayrakçeken S. (2004). The effect of cooperative learning method on attitude and academic achievement of science lessons. *Journal of Turkish Science Education*, 1(2), 103-115.
- Erdem, A. (2009). Preservice teachers' attitudes towards cooperative learning in mathematics course. *Procedia, Social and Behavioral Sciences*, 1, 1668-1672.
- Fraenkel, J.R & Wallen, E.N. (2005). *How to Design and Emulated Research in Education*. 6th edition McGraw-Hill.
- Ghaith, G. & Bouzeineddine, A.R. (2003). Relationship between reading attitudes, achievement, and learners' perceptions of their jigsaw II cooperative learning experience. *Reading Psychology*, 24(1), 105-121.
- Göçer, A. (2010). A comparative research on the effectivity of cooperative learning model and jigsaw technique on teaching literary genres. *Educational Research and Reviews*, 5(8), 439-445.
- Gömlüksiz, M. (1993). *Kuşak öğrenme yöntemi ile geleneksel yöntemin demokratik tutumlar ve erişime etkisi*. (Yayımlanmamış doktora tezi), Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Gürbüz, H., Çakmak, M. & Derman, M. (2012). Çevre eğitiminde jigsaw tekniği kullanımının öğrencilerin akademik başarısına etkisi ve öğrencilerin bu tekniğe ilişkin görüşleri. *X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi: 27-30 Haziran 2012, Bildiri Özetleri (s.54)*, Niğde: Niğde Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Hedeen, T. (2003). The reverse jigsaw: A process of cooperative learning and discussion. *Teaching Sociology*, 31(3), 325-332.
- Johnson, D.W. & Johnson, R.T. (1989). *Cooperation and competition: Theory and research*. Edina, Minnesota: Interaction Book Company.
- Johnson, D.W., Johnson, R.T. & Holubec, E. J. (1993). *Cooperative in the classroom*. Edina, Minnesota: Interaction Book Company.
- Johnson, D.W., Johnson, R.T. & Holubec, E.J. (1994). *Cooperation in the classroom and school*, ASCD Publications, U.S.A.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Stanne, M. B. (2000). Cooperative learning methods: A meta-analysis. University of Minnesota, Minneapolis, Minnesota 55455.
- Kagan, S. & Kagan, M. (2009). *Kagan cooperative learning*. Kagan Publishing.
- Koç, Y. (2009). *Termokimya ve kimyasal kinetik konularının öğretiminde jigsaw ve grup araştırması tekniklerinin öğrencilerin akademik başarıları üzerine etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Koç, Y. (2014). Okuma-yazma-uygulama ve öğrenci takımları başarı bölümleri yöntemlerinin öğrencilerin akademik başarıları üzerine etkisi: Madde ve ısı ünitesi. *Ekev Akademi Dergisi*, 18(58), 191-210.
- Koç, Y. & Şimşek, Ü. (2016). İşbirlikli öğrenme yöntemlerinin 7. sınıf "maddenin yapısı ve özellikleri ünitesi" üzerine etkisi. *Journal of Computer and Education Research*, 4 (7), 1-23.
- Lazarowitz, R., Baird, J.H., Hertz-Lazarowitz, R. & Jenkins, J. (1985). The effects of modified Jigsaw on achievement, classroom social climate, and self-esteem in high-school science classes. In R. Slavin, S.
- Sharan, S. Kagan, R.H. Lazarowitz, C. Webb & R. Schmuck (Eds.), *Learning to cooperate, cooperating to learn* (pp. 231-253). New York: Plenum Press Springer US.
- Lo, H.C. (2013). Design of on-line report writing based on constructive and cooperative learning for a course on traditional general physics experiments. *Educational Technology & Society*, 16(1), 380-391.
- Maden, S. (2011). Jigsaw I tekniğinin yazılı anlatım becerisi akademik başarısına etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 901-917.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2005). *İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve kılavuzu*, Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi.
- Özbuğutu, E. & Hasenekoğlu, İ. (2013). Bitkisel dokular konusunda işbirliğine dayalı öğretim yönteminin etkililiğine yönelik öğrenci görüşleri. *Electronic Turkish Studies*, 8(12), 963-977.

- Özgiressun, A. (2005). *İşbirliğine dayalı öğrenmenin, ilköğretim ikinci kademe fen bilgisi dersindeki öğrencilerin başarılarına, sosyal etkileşimlerine ve derse karşı tutumlarına etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Perkins, D.V. & Saris, R.N. (2001). A "Jigsaw Classroom" technique for undergraduate statistics courses. *Teaching of Psychology*, 28(2), 117-121.
- Slavin, R.E. (1987). *Cooperative learning in student teams: What research says to the teacher*. Washington, D.C.: National Education Association.
- Slavin, R.E. (1980). *Cooperative learning: Theory research and practice*. Englewood Cliffs, NJ Rentice Hall.
- Slavin, R.E. (1995). *Co-operative Learning: Theory, Research, and Practice*. (2nd edition), Boston: Allyn and Bacon.
- Sharan, Y. & Sharan, S. (1992). *Expanding Cooperative Learning through Group Investigation*. Teachers College Press, 1234 Amsterdam Avenue, New York, NY 10027.
- Sharan, Y. & Sharan, S. (1999). *Group investigation in the cooperative classroom*. In Handbook of cooperative learning methods, S. Sharan (Ed.), Westport, CT: Preager.
- Şahin, E. (2013). *Kimyasal denge ünitesinin öğretiminde uygulanan okuma-yazma-uygulama yönteminin öğrencilerin akademik başarıları üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Şengören, S.K. (2006). *Optik dersi ışıkta girişim ve kırınım konularının etkinlik temelli öğretimi: İşbirlikli öğrenme yönteminin etkilerinin araştırılması*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Şimşek, Ü. (2007). *Çözültüler ve kimyasal denge konularında uygulanan jigsaw ve birlikte öğrenme tekniklerinin öğrencilerin maddenin tanecikli yapıda öğrenmeleri ve akademik başarıları üzerine etkisi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Şimşek, U., Doymuş, K., Şimşek, Ü. & Özdemir, Y. (2004). Öğrencilerin demokratik tutumlarına grupla öğrenme yönteminin etkisinin incelenmesi. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 387-396.
- Şimşek, U., Örtten, H., Topkaya, Y. & Yılar, B. (2014). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının işbirlikli öğrenme teknikleri hakkındaki görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(1), 231-257.
- Tanel, Z. & Erol, M. (2008). Effects of cooperative learning on instructing magnetism: Analysis of an experimental teaching sequence. *Latin-American Journal of Physics Education*, 2(2), 124-136.
- Tanel, R. (2006). *Termodinamiğin ikinci yasası ve entropi konularının öğrenimine işbirlikli öğrenme yönteminin etkilerinin incelenmesi*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Tonbul, C. (2001). *İşbirlikli öğrenmenin İngilizçe dersine ilişkin doyum, başarı ile hatırd tutma üzerindeki etkileri ve işbirlikli öğrenme uygulamaları ile ilgili öğrenci görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Topkaya, Y., & Şimşek, U. (2015). Impact of instructional comics on the attitudes towards citizenship and democracy education. *Journal of Computer and Education Research*, 3(6), 152-167.
- Tunçel, Z. (2006). *İşbirlikli öğrenmenin beden eğitimi başarısı, bilişsel süreçler ve sosyal davranışlar üzerindeki etkileri*, (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Turaçoğlu, İ. (2011). Öğretmen adaylarının grup araştırması tekniğine yönelik öz değerlendirmeleri. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 39-47.
- Uysal, G. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenmenin erişiyeye, problem çözme becerilerine, öğrenme stillerine etkisi ve öğrenci görüşleri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Yeşilyurt, E. (2009). İşbirliğine dayalı öğrenmenin öğrenci davranışları üzerindeki etkisine ilişkin öğrenci görüşleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 161-178.
- Yılar, M.B. (2015). *Sosyal bilgiler dersinde işbirlikli öğrenme yöntemlerinin öğrencilerin akademik başarılarına, demokratik tutumlarına ve sosyal becerilerine etkileri*. (Yayınlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara Seçkin.

Citation Information

Yılar, M., B. & Şimşek, U. (2016) Sosyal Bilgiler Dersinde Farklı İşbirlikli Öğrenme Yöntemlerinin Uygulamalarına İlişkin Öğrenci Görüşleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 375-394.